

RUOVESI

Ritoniemi

Laivarannan asemakaavan muutosalueen arkeologinen tarkkuusinventointi 2022

Hannu Poutiainen

Tilaaaja: Ruoveden kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Kartat	3
Vanhoja karttoja	4
Inventointi.....	5
Maastotyö.....	5
Tulos	6
Lähteet	7
Kuvat.....	7

Kansikuva: Kaava-alueen etelälaitaa järvelle viettävän nurmikentän alareunassa (kuvassa oikealla), Laivanrannantie 1 kivikautisen asuinpaikan länsipuolella. Alue on vanhaa peltoa. Kuva länteen.

Perustiedot

Alue: Ruovesi, Ritonieniemi, Laivarannan asemakaava-alue, n. 11 ha. Pöytäselän luoteinen ranta- ja peltoalue, Ruoveden kirkon ja kirkkomaan pohjoispuolella.

Tarkoitus: Selvittää, sijaitseeko kaava-alueella ennestään tuntemattomia kiinteitä muinaisjäänköksiä tai muita arkeologisia kohteita.

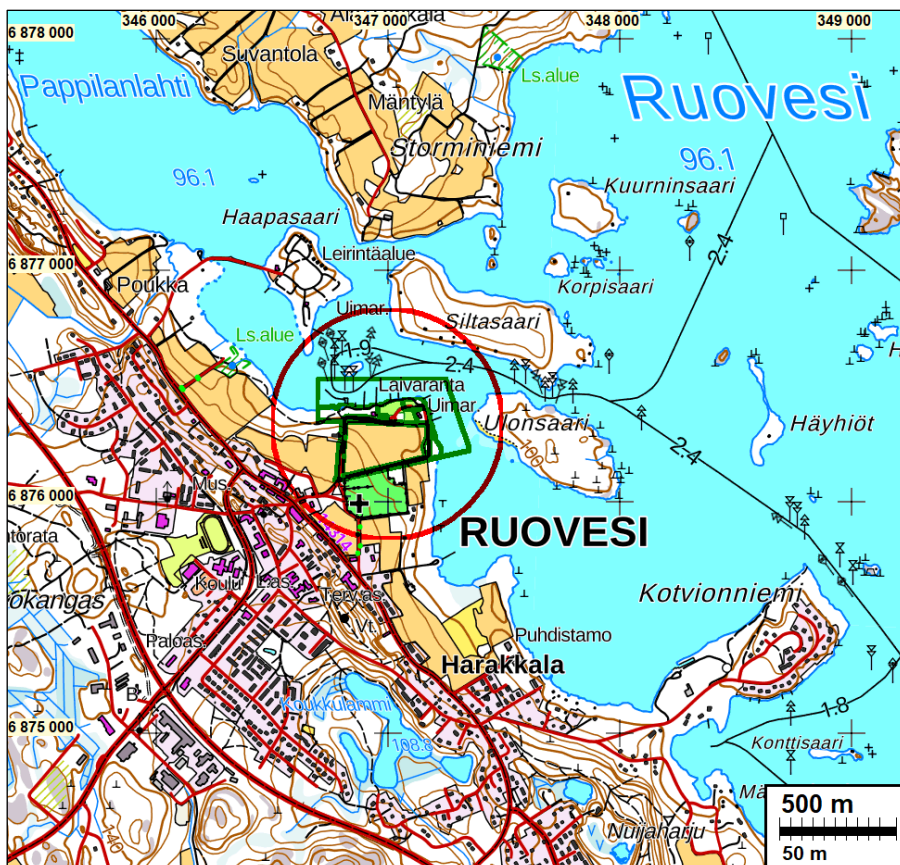
Maastotyö: 22.6.2022

Tilaaja: Ruoveden kunta

Tekijät: Mikroliitti Oy, Maastotyö: Hannu Poutiainen. Raportti: Hannu Poutiainen & Taika-Tuuli Kaivo

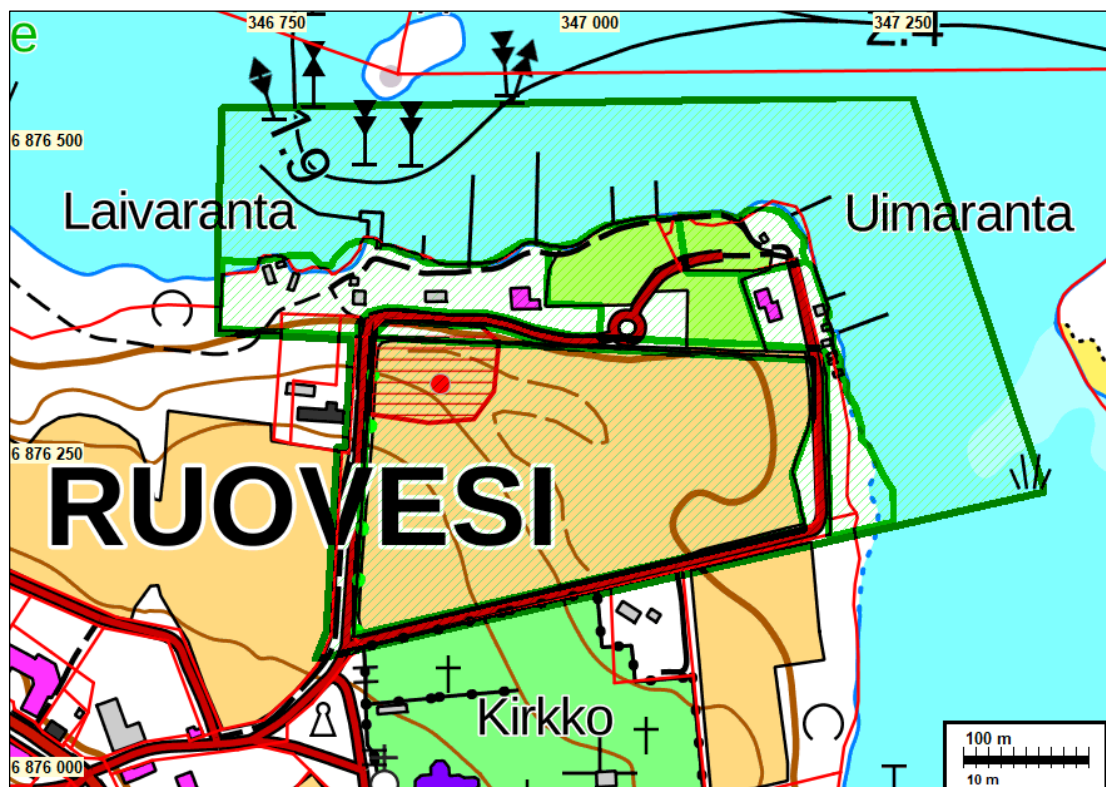
Tulos: Inventoinnissa ei löytynyt mitään merkkejä muinaisjäännöksestä.

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 7/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännosrekisteri on tarkastettu 7/2022. Valokuvia ei ole talletettu viralliseen arkistoon, eikä niillä ole kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: H. Poutiainen

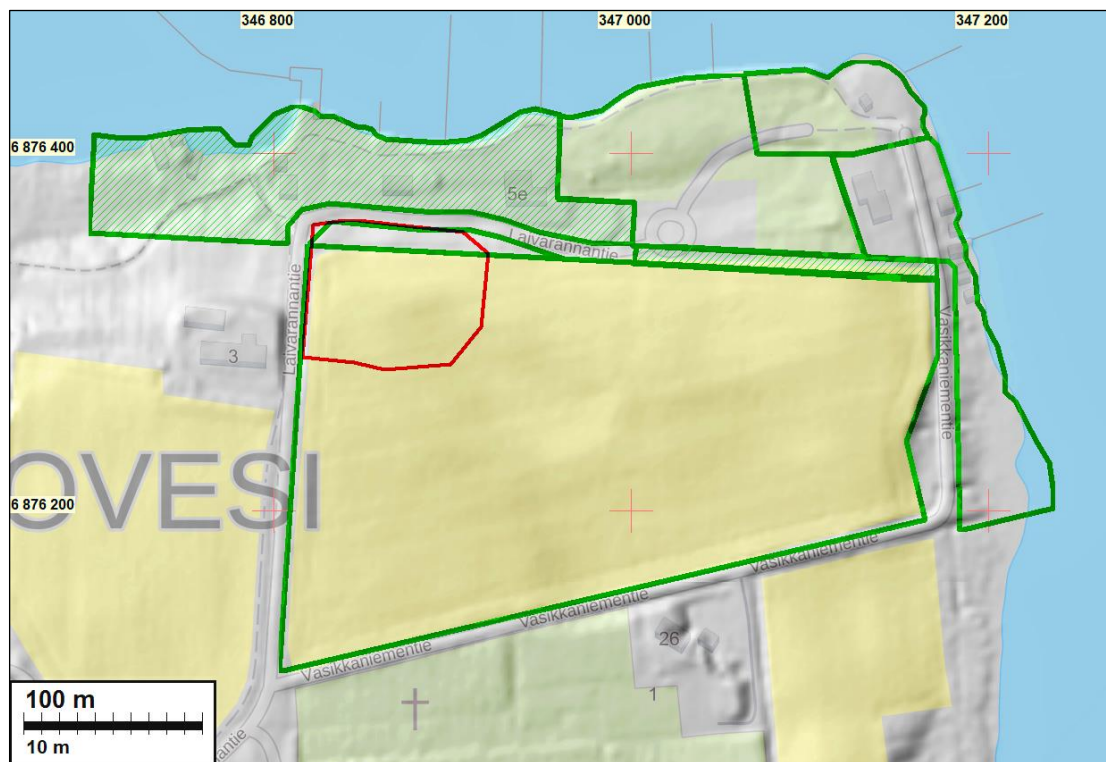

Kartta 1.
Kaava-alue on rajattu vihreällä punaisen ympyrän sisälle.

Kartat

Kartta 2. Koko kaava-alue on rajattuna vihreällä kartalle. Inventointi kattoi kaava-alueen, pois lukien vesistöön ulottuvan osuuden.

Kartta 3. Kartalla on inventoidut kaava-alueen osat vihreällä rajattuina. Erityistä huomiota kiinnitettiin Vihreällä vinoraidoitettuihin alueisiin, joista rannassa oleva laajempi alue on satama-alue LS-1 ja keskiosissa sijaitseva uusi tielinja, joka yhdistää Laivarannantien sekä Vasikkaniementien. Keskellä on punaisella rajattuna tunnettu kiinteä muinaisjäänös *Laivaranta 1* (702010036) kivikautinen asuinpaikka.

Vanhoja karttoja

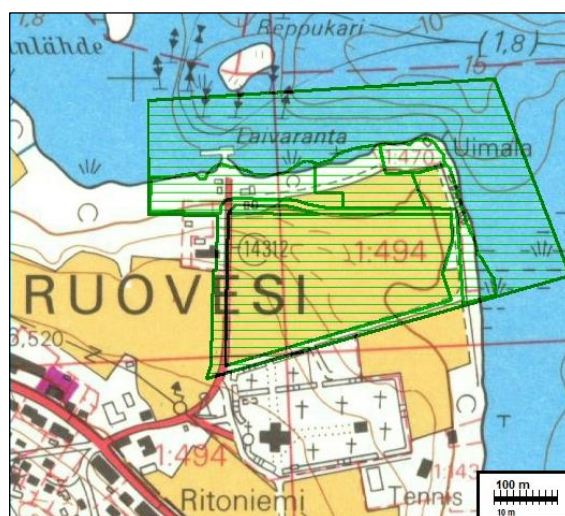
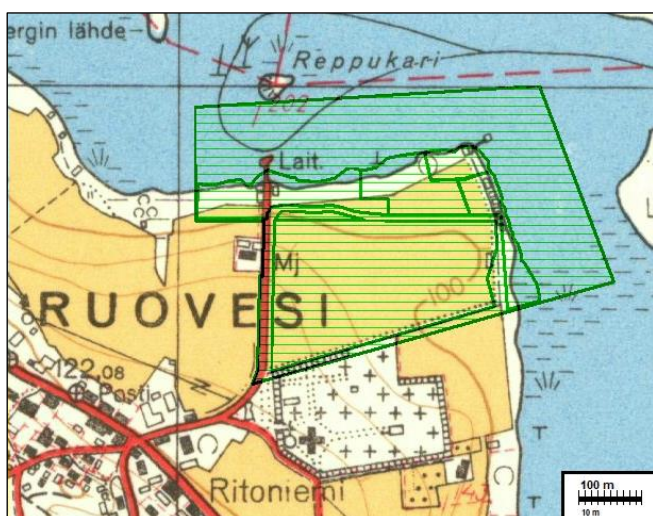

Kartta 4, vasen yläkulma: V. 1793 Isojako-kartta

Kartta 5, oikea yläkulma: 1840-luvun pitäjänkartta

Kartta 6, vasen alakulma: V. 1911 se-
naatinkartta

Kartat on rajattu niin, että niissä näkyy Ritoniemen nokka, jossa Laivarannan asema-
kaava-alue sijaitsee (isojako- ja pitäjänkar-
talla merkityn kirkon pohjoispuolella). Isoja-
kokartalla kulkee kirkon luoteispuolelta ran-
taan tie, joka on nykyisen Laivarannantien
kohdalla. Muuten kartoilla kaava-alue on
pääosin peltoa ja niittyä.

Kartta 7, oikea: V. 1958 peruskartta. **Kartta 8, vasen:** V. 1988 peruskartta.

Vuoteen 1958 mennessä alueelle on peruskartan perusteella rakennettu meijeri. Alueen topografian muu-
tokset ovat selvästi havaittavissa vertaamalla v. 1983 ja 1988 peruskarttoja nykyiseen maastokartaan.

Inventointi

Ruoveden laivarannassa suunnitellaan asemakaavan muutosta. Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnon (19.05.2022, diar. 267/2022) mukaan alueelta on potentiaalista löytää vielä tuntemattomia muinaisjäännöksiä (erityisesti kivikautinen asuinpaikkakohde) tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Sen vuoksi museo edellytti alueen arkeologista tarkkuusinventointia ennen maan muokkausta, keskittyen erityisesti länsiosan eteläreunaan (LS-1) sekä Vasikkaniementien ja Laivarannantien yhdistävään uuteen tielinjaan. Ruoveden kunta tilasi tarkkuusinventoinnin Mikrolitti Oy:ltä. Inventoinnin teki Hannu Poutiainen, 22.6.2022, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Kaava-alue sijaitsee Ruoveden keskustataajamassa, Ritoniemessä, Pöytäselän (96,1 m mpy) luoteispuoleisella ranta- ja peltoalueella, Ruoveden kirkon ja kirkkomaan pohjoispuolella. Inventoitu osuus alueesta on n. 11 ha (inventoinnissa ei käyty läpi vedenalaista kaava-aluetta). Korkeustasot alueella vaihtelevat 97–110 m mpy välillä. Valtaosa alueesta on ollut ja on edelleen peltoa. Maasto viettää loivasti järvelle, ollen paikoitellen myös jokseenkin laakeaa. Peltojen lisäksi alueella on lähes kokonaan rakennettu ranta-alue, jossa on sora- ja asfaltoituja teitä, pysäköintialueita, uudisrakennuksia ja rantamakasiineja. Rannassa olevien vajojen ympäristöä on tasattu ja sorattu. Rannan tuntumassa on selvä ja jyrkkä törmä, joka on suurimmalta osin keinotekoinen, eli muokattu. Luontainen ja selvä törmä on pienellä matkalla kaava-alueen länsiosassa, joka on peitteistä metsämaastoa. Tosin vanhojen peruskarttojen sekä Maanmittauslaitoksen rinnevarjosteen mukaan pelto on aiemmin ulottunut aivan tämänkin törmän reunaan saakka. Maaperän luontainen pintamaa-aines vaihtelee savesta hienoon hiekkaan. Osittain vesijättöisessä rannassa on kivennäismaa-aineksen päällä osin tai kokonaan maaton eloperäistä maa-ainesta. Täysin koskemattomaa maaperää kaava-alueella on saattanut säilyä ainoastaan alueen luoteiskolkan vesijätöllä.

Alueelta, pellon luoteiskulmauksesta, Laivarannantien varresta, tunnetaan entuudestaan kiinteä muinaisjäännös, kivikautinen asuinpaikka *Laivaranta 1* (mj. rek. 702010036). V. 2002 inventoinnissa (Haimila) paikalta löytyi kvartsikaavin ja kvartsi-iskoksia (KM:33119) korkeustasolta 101–104 m mpy. Tällöin kvartsien löytöalueelle tehdyssä koekuopassa ei havaittu kulttuurikerrosta. Kuopassa oli peltomultaa 30 cm, jonka alla oli harmaata silttiä. Toiselle kohtaa kaivetussa koekuopassa oli peltomultaa 25 cm, jonka alla oli kellertävän harmaata silttiä. Haimila arveli raportissaan, että osa asuinpaikasta on saattanut jäädä Laivarannantien alle.

Ennen maastotyötä tarkasteltiin aluetta kuvaavaa maastokarttaa ja analysoitiin Maanmittauslaitoksen rinnevarjostetta sekä tutkittiin historiallisen ajan kartta-aineistoa. Vanhoilla kartoilla kaava-alue on pääosin peltoa ja niittyä. V. 1793 isojakokartalle on kirkon lähelle merkitty kaksi talotonttia, mutta ne sijaitsevat kirkosta luoteeseen, kaava-alueen ulkopuolella. Kartalla kirkon luoteispuolelta johtaa rantaan tie, joka on nykyisen Laivarannantien kohdalla. 1840-luvun pitäjänkartta sekä osan alueesta kattava v. 1911 senaatinkartta ovat karttakuvailtaan vastaavan kaltaisia. Vuoteen 1958 mennessä alueelle on peruskartan perusteella rakennettu meijeri. Alueen topografian muutokset, jotka ovat tapahtuneet 1980- ja 1990-luvun vaihteen jälkeen, on selvästi havaittavissa vertaamalla v. 1983 ja 1988 peruskarttoja nykyiseen maastokarttaan.

Maastotyö

Inventointimenetelminä käytettiin koekuopitusta, maanäytekairausta ja silmänvaraista havainnointia, myös pintapoimintaa. Kaava-alue tarkastettiin kulkemalla sellaisilla alueilla, joilla se oli käytännössä mahdollista. Maasto oli inventointiajankohtana kauttaaltaan peitteinen.

Vasikkaniementien ja Laivarannantien yhdistävä uusi tielinja on n. 140 pitkä ja 8 m leveä. Sen eteläreuna noudattaa kiinteistöjen 702–418–1–833 ja 702–418–1–899 välistä rajaa. Ruoveden kunnan työntekijä merkitsi kiinteistöjen välisen rajan ja tielinjan itäpään alkukohdan maastoon.

Valtaosa tielinjasta kulkee metsän puolella, jossa maaston topografiaa ja kasvillisuutta havainnoimalla todettiin, että aluetta on selvästi muokattu modernina aikana. Metsäalueella tielinjan reittiä kairattiin kevyellä maanäytekairalla, ja sinne kaivettiin viisi koekuoppaa, mutta arkeologisesti kiinnostavia maakerroksia ei havaittu. Pellon puolella tielinja kulkee n. 1–3 m leveydeltä. Tämä osuus kuljettiin ensin läpi pintapoimimalla, joka onnistui suhteellisen hyvin, sillä oras oli korkeudestaan huolimatta vielä harvahkoa. Sen jälkeen pellolle, tielinjan kohdalle kaivettiin 15 koekuoppaa. Niissä luontainen pintamaalaji oli pääosin savea ja hiesua, pois lukien liikenneympyrän lähistö, jossa maa-aines on hieman karkeampaa, lähinnä hietaa. Kaikissa pellolle kaivetuissa koekuopissa oli ylinnä 25–35 cm peltomultakerros.

Vasikkaniementien varressa on v. 1995 tienoilla rakennettu pientalo, jonka tasainen, sorapintainen pysäköintialue ulottuu tien reunaan sekä pellon viereiseen ojaan saakka. Oja kulkee pellon ja metsikön välissä liikenneympyrälle saakka. Ojan eteläreunassa, pellolla olevalla kumpareella, on keinotekoinen törmä. Pientalon pysäköintialueen länsipuolinen alue on ilmiselvästi tasattu maastonmuotojen, kasvillisuuden, koekuoppien ja kairaushavaintojen perusteella. Tasaisella alueella on ohut (n. 5–15 cm) hieman humuksen sekainen hiesu- ja savikerros, jonka päällä ei juurikaan ole kariketta tai maatunutta kasviainesta. Alinna on tiukka savi tai hiesu. Tasaisen alueen pohjoispuolella, pientalon itäpuolella havaittiin pitkänomainen (n. 15 x 3 x 0,5 m) maakasa. Aluetta on kuorittu ja maa-ainesta kasattu mahdollisesti samoihin aikoihin, kun pientalo ja sen pysäköintialue on rakennettu. Selvästi korkeampia ja laajempia maakasoja on liikenneympyrän itäpuolella ja uimarannalle menevän soratien kaakkoispuolella. Sinne on tiettävästi ajettu maata laivarannan ruoppaamisen yhteydessä v. 1974 ja 1975 tienoilla.

Tielinjalla ei millään kohdalla havaittu merkkejä muinaisjäännöksestä, rakenteista, löydöistä tai muusta arkeologisesti kiinnostavaa. Vasikkaniementien ja Laivarannantien yhdistävällä tielinjalla ja sen lähiympäristössä ei edellä esitetyn perusteella ole luontaista koskemattomaa maaperää: pinta-amaata on kuorittu tai sen on mylläntynyt vähintään 25 - 32 cm syvyyteen saakka.

Laivarannantien länsipuolella kaava-alueen eteläraja on selvästi pohjoisempana kuin tien itäpuolella. Siten tien länsipuolella oleva kaava-alueen osa ja muinaisjäännösalue (*Laivarannantie 1* – raja) ovat vain vähäisiltä osin vastatusten. Maastonmuodot asuinpaikalla ja tien länsipuolella eroavat toisistaan merkittävästi, minkä voi havaita maastossa. Muinaisjäännöksellä on selvä törmän yläpuolinen tasanne, joka ei juurikaan vietä mihinkään suuntaan. Laivarannantien länsipuolella, vanhan meijerin alapuolisella alueella, maasto viettää selvästi järven suuntaan, jyrkähkön törmän reunaan saakka. Tämän voi havaita myös nykyiseltä maastokartalta, jossa on merkitty 102,5 m välikäyrä asuinpaikan kohdalle mutta ei tien länsipuolelle.

Asuinpaikan länsipuolinen lähialue oli inventointiajankohtana hoidettua nurmikkoa, pusikkoa sekä suhteellisen jyrkkää törmää. Alue tarkastettiin silmävaraisesti havainnoimalla, kairaamalla sekä koekuoppittamalla. Paikalle kaivetuissa viidessä koekuopassa oli kaikissa ylinnä 20–35 cm paksu peltomulta, jonka alla oli vaihtelevasti joko harmaata ja kellertävää hietaa tai kellertävää hiekkaa. Koekuopista ei tullut löytöjä eikä niissä ja kairausnäytteissä ollut kulttuurikerrosta.

Kaava-alueen länsipäässä jyrkkä törmä kääntyy länsilounaaseen. Törmän alapuolinen maasto on kostepohjaista veden vaivaamaa aluetta, joka on osin vesijättöä. Vesijättöä, kosteikkoa ja jyrkkää korkeata törmää on suurin osa kaava-alueen länsilaidasta. Kaava-alueen länsipäähän, vanhan pellon kohdalle kaivettiin kaksi koekuoppaa ja tehtiin maanäytekairauksia. Alueella on peltomultaa, löytöjä tai kulttuurikerroksia ei havaittu.

Tulos

Inventoinnissa ei löytynyt mitään merkkejä muinaisjäännöksestä.

12.7.2022

Hannu Poutiainen
Mikroliitti Oy

Lähteet

Haimila 2002. Tampereen museot, maakunnallinen yksikkö. Inventointikertomus Ruovesi Laivaranta 1, kivikautinen asuinpaikka [36] ja Laivaranta 2, irtolöytöpaikka.
Peruskartat, 1958; 1964; 1983 & 1988. 2231 02 Ruovesi. Maanmittauslaitos.
Pitäjänkartta 1840-luku. 2231 02 Ruovesi.
Senaatin kartta. Rivi XXIV, lehti 26. Maanmittauslaitos.

Kuvat

Uusi tielinja liittyy Laivarannantiehen liikenneympyrän kohdalla. Linja kulkee tässä kohtaa pellolla noin 1 m kaistaleena, muutoin tasatulla pysäköintialueella. Länteen.

Vasikkaniementien (kuvassa etualalla) ja Laivarannantien yhdistävä uusi tielinja on mitoiltaan 140 x 8 m. Sen eteläreuna noudattaa kiinteistöjen 702-418-1-833 ja 702-418-1-899 välistä rajaa (kuvan vasen reuna, kairan kohta). Peltoalueella tielinja on leveimmillään n. 3 m ja kapeimmillaan n. 1 m. Tielinjan pohjoisreuna lapiion kohdalla, kuvan oikeassa reunassa auton nokan kohdalla Taempana pysäköintialue.

Kuva länteen.

Vasemmalla: Uuden tielinjan ja pellon välinen törmä linjan itäpään tuntumassa. Törmä ei ole luontainen. *Oikealla:* Koekuoppa uudella tielinjalla, pellolla olevan kumpareen laella. Ylinnä on normaali muokkauskerros, sen alla savi tai hiesu.

Vasemmalla: Pellolla oli oraskasvustosta huolimatta mahdollista tehdä pintapöimintää. Uuden tielinjan eteläreuna oli maahan merkitty sinisellä maalilla. *Oikealla:* Koekuoppa uudella tielinjalla metsän puolella, pinta-asta kuoritulla ja tasatulla alueella. Pintaosassa on ohut, vain vähän humuksensekainen kerros, jonka alla tiukka savi.

Vasemmalla: Kuvan vasemmassa reunassa näkyy 1990-luvun puolivälissä rakennettu pientalo uuden tielinjan pohjoispuolella. Etualalla uimarannalle menevä tie ja pysäköintialue, sen takana laajat ja korkeat maakasat. Niistä osa on uuden tielinjan kohdalla. Kuva luoteeseen. *Oikealla:* Kaava-alueen keskiosaa. Alue jokseenkin kokonaan tasattu sekä osin rakennettu ja päällystetty asfaltilla.

Vasemmalla: Kaava-alueen länsiosassa on jyrkkä törmä ja sen alapuolella kosteikkoalue. Taustalla Ruovesi. Oikealla: Vajoja kaava-alueen länsiosan rannassa. Alue on tasattua ja sinne on ajettu hiekkaa.

Laivarannantie 1 kivikautinen asuinpaikka on kuvassa näkyvän tien takana, tasaisella peltoalueella törmän yläpuolella. Kuva itään.

Koekuoppia Laivarannantie 1 kivikautisen asuinpaikan länsipuolella, vanhalla pellolla.
Vasemmalla: Ylinnä normaali peltomulta. Sen alla luontainen harmaa hietä. Oikealla: Ylinnä normaali peltomulta. Sen alla luontainen kellertävä hiekka.